

Nr 272

Av herr **Källqvist**, om skrivhjälp till lärarna på grundskolans låg- och mellanstadier.

(Lika lydande med motion nr 330 i Andra kammaren)

Stockholm den 24 januari 1964

Eric Källqvist

Nr 273

Av herrar **Källqvist** och **Billman**, om ökat stöd åt konstnärer.

(Lika lydande med motion nr 316 i Andra kammaren)

För den som aktivt tar del i samhällsarbetet blir detta meningsfullt först sedan aktiviteten inriktas på åtgärder som syftar till höjningar av kulturnivån. Insatser måste göras på det ekonomiskt-politiska området för att öka resurserna, vilka utvidgar utrymmet för utbildning, konst och övriga kulturyttringar. En höjd materiell standard kan enligt vår mening aldrig bli självändamål, den måste följas av höjd kulturell standard. Det rikare liv som kulturell fördjupning innebär måste också göras tillgängligt för alla.

Under senare år har riksdagen utvidgat det ekonomiska stöd som getts till kulturfrämjande åtgärder, samtidigt som de konstnärer som fått del av samhällets stöd kunnat arbeta helt fritt. Utvecklingen inom kulturpolitiken har därmed gått åt rätt håll, och vi hälsar med tillfredsställelse att åtskilliga förslag som vi framställt i riksdagen småningom genomförts, trots att vissa av dem i ett tidigt skede mot våra rekommendationer avvisats av riksdagsmajoriteten.

Mycket återstår emellertid att göra. Det vore önskvärt att man nu kunde ta krafttag för att främja musik- och teaterliv, i synnerhet utanför de största städerna för att genom en kraftigt utbyggd stipendiering ge målare, skulptörer, författare, tonsättare och övriga konstnärsgupper en trygghet som garanterade den konstnärliga verksamhetens fortbestånd, för

att konstnärligt utsmycka anläggningar, byggnader och offentliga platser, för att bredda de estetiska utbildningsvägarna o. s. v.

Allt går dock inte att göra omedelbart, då vissa åtgärder måste bli föremål för ett omfattande utredningsarbete. Så är exempelvis fallet för det utökade teater- och musiklivet. Dessutom är det statsfinansiella läget för kommande budgetår så ansträngt att de statliga åtgärderna måste begränsas. Av detta skäl föreslår vi här, att riksdagen nu skall fatta beslut om ett ökat stöd till vissa kulturfrämjande åtgärder som vi anser vara särskilt angelägna. De måste självfallet senare följas av ytterligare insatser.

Konstnärsstipendier

I statsverkspropositionen föreslås att anslaget till konstnärsstipendier skall utgöra sammanlagt 1 994 000 kr. för budgetåret 1964/65. Detta belopp fördelas så att 360 000 kr. anvisas till arbetsstipendier åt författare och översättare, 271 000 kr. till stipendier åt tonsättare, 451 000 kr. till stipendier åt konstnärer inom måleri m. m. och 912 000 kr. till stipendier åt gruppen konstnärer i övrigt. Förslaget innebär en ökning av stipendieanslaget med 780 000 kr. Denna ökning är välkommen men i ett avseende otillräcklig. Ökningen med endast tio arbetsstipendier till konstnärerna inom måleri m. m. är alltför blygsam i förhållande till behovet. I likhet med Akademien för de fria konsterna anser vi att mera omfattande insatser är nödvändiga för att konstnärerna i sitt arbete skall känna social trygghet. Bland konstnärerna inom måleri m. m. är otryggheten alltför utbredd och tvingar mycket ofta konstnärerna ta helt andra sysselsättningar för att klara sitt uppehälle, samtidigt som synnerligen undermålig »konst» utbjudes på marknaden. Som en ringa, ytterligare åtgärd till förbättring på detta område föreslår vi, att utöver Kungl. Maj:ts förslag medel ställs till förfogande för ytterligare tio arbetsstipendier åt konstnärer inom måleri m. m. Anslagsbeloppet föreslås därför höjt med 120 000 kr. till 571 000 kr.

Konstnärsbelöningar

I statsverkspropositionen föreslås ett nytt anslag till konstnärsbelöningar samtidigt som anslaget till stipendier åt författare av hög litterär förtjänst, s. k. meritstipendier, föreslås utgå ur riksstaten. Det nya anslaget avser att räkna till 25 konstnärsbelöningar. Avsikten är att belöningarna skall utgå till personer »som genom konstnärlig verksamhet gjort mycket betydande insatser inom svenskt kulturliv, vare sig insatserna består i skapande av litterära eller konstnärliga verk, uppträdande eller utövande konstnär eller i annan form». Departementschefen föreslår härvid att den konstnärliga insatsen i första hand skall vara avgörande vid utseende av innehavare av konstnärsbelöningar. Konstnärsbelöningarna skall utgöra en hedersbevisning, och innehavarna skall enligt förslaget utses av

Kungl. Maj:t efter förslag av de myndigheter som utdelar konstnärstipendier. Det livsvariga penningbidrag, som belöningarna innefattar, skall emellertid reduceras, om innehavaren har egna inkomster. Högsta belopp som kan ifrågakomma är fyra gånger ATP:s basbelopp, d. v. s. för närvarande 19 200 kr. Penningbidragen skall vara skattepliktiga, enligt vad departementschefen förutsätter. Erforderliga bestämmelser i anledning av förslaget skall senare utfärdas av Kungl. Maj:t.

Det är alldeles uppenbart, att det finns ett behov av samhällliga insatser för att under en lång tid skänka trygghet åt en konstnär, som genom sitt konstnärliga arbete berikat samhällsmedborgarnas liv. Ofta föreligger detta behov för resten av konstnärens liv. Denna tanke har också varit vägledande för Akademien för de fria konsterna och Konstnärernas riksorganisation, då de föreslagit inrättande av s. k. långtidslegat, avsedda att utgå under minst 15 år och ge ett visst mått av trygghet.

Delvis ligger detta till grund för departementschefens förslag om konstnärbelöningar, men han har dessutom fört in tanken på att belöningarna skall utgöra en hedersbevisning. Eftersom hedersbevisningen är det centrala för departementschefen, har det sociala inslaget skjutits undan och skall vara utslagsgivande först då valet står mellan lika meriterade kandidater.

Denna jämförelse av två konstnärers förljänster sedda ur konstnärlig synvinkel är såvitt vi förstår omöjlig att göra. Hur jämför man en författares alster med en skulptörs eller skådespelares prestationer?

Om man likväl tvingas välja, kommer valet sannolikt att ske så att belöningarna för flertalet blir av det symboliska slaget, vilket medför stora risker för en irriterande småsnålhet. Många självklara kandidater ligger i regel i ett sådant inkomstläge att de inte skulle bli delaktiga av några penningbidrag.

Om Kungl. Maj:t har för avsikt att belöna konstnärer eller på annat sätt visa dem sin hedersbevisning, finns redan nu möjligheter genom deko-rationer m. m.

Departementschefens förslag är dessutom inte fullgånget, och man kan över huvud taget ifrågasätta riktigheten av att knyta samman konstnärbelöningarna med ATP:s basbelopp.

Vi yrkar sålunda avslag på förslaget att konstnärbelöningar införas i riksstaten.

I stället föreslår vi att ett nytt anslag, Konstnärslगत, införas. Till detta bör för budgetåret 1964/65 anvisas ett reservationsanslag av 500 000 kr. Beloppet borde lämpligen delas i ett antal långtidslegat om upp till 20 000 kr., som årligen utdelas till sådana konstnärer som kan komma i fråga för konstnärstipendier. Långtidslegaten bör enligt vår mening i första hand tillfalla de konstnärer som under en längre tid kan beräknas vara i ett gynnsamt ekonomiskt läge. Så länge behov föreligger av legat anser

vi att de skall vara livsvariga. Innehavarna av legaten föreslås utsedda av de myndigheter som nu har att utdela konstnärstipendier. Dessa myndigheter bör också pröva och besluta när legaten skall upphöra. I den mån legaten utgår till konstnärer med starkt växande inkomster, bör legaten nedsättas eller upphöra.

Ett långtidslegat bör inte reduceras med respektive innehavares egna inkomster. Däremot bör det vara beskattningsbart.

Genom denna lösning av problemet att på ett tillfredsställande sätt ordna tryggheten för vissa konstnärer bortfaller den såvitt vi ser omöjliga uppgiften att värdera helt artschilda konstnärsprestationer eller olika prestationer inom samma konstområde. Dessutom har man att arbeta med ett mycket enklare system.

Antalet långtidslegat bör under kommande riksdagar kunna ökas samtidigt som man bör pröva möjligheterna att höja legatbeloppen.

Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader

I motionerna I: 687 och II: 840 till fjolårets riksdag påminde man från vårt håll om det positiva gensvar som den s. k. procentregeln erhöll vid 1962 års riksdag. Varken i fjolårets eller i årets förslag till riksdagen från Kungl. Maj:t har man dock vidtagit några åtgärder för procentregelns återinförande. Regeln syftar som bekant till att i anslagen till statliga byggnader måtte inräknas medel för konstnärlig utsmyckning ej understigande en procent av byggkostnaderna. Detta har vi tolkat så, att den sammanlagda medelsanvisningen skall vara minst en procent av de sammanlagda konstnaderna för uppförande av statliga byggnader. Vi vill här åter påminna om återinförande av denna regel och väntar oss förslag härom till nästa års riksdag.

I statsverkspropositionen föreslås anslaget höjt med 200 000 kr. i jämförelse med innevarande budgetår. Höjningen förefaller vara i blygsamaste laget för ett så betydelsefullt anslag. I avvaktan på att procentregeln åter skall gälla föreslår vi att riksdagen måtte bevilja en höjning av förevarande anslag med 500 000 kr. i jämförelse med innevarande budgetår, d. v. s. samma höjning som gjordes föregående år. Härigenom vill vi i likhet med vad vi föreslog förra året yrka att anslaget till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader skall uppgå till 1 500 000 kr. för nästa budgetår. Vårt förslag sammanfaller också med vad konstrådet begärt. Vi vill också nämna, att vi betraktar åtgärden som ett provisorium i avvaktan på procentregelns återinförande.

Utställningar av svensk konst i utlandet

Departementschefen föreslår i statsverkspropositionen att anslaget till utställningar av svensk konst i utlandet skall upptas med oförändrat belopp 100 000 kr. för nästa budgetår. Beloppet är otillräckligt samtidigt

som kostnaderna för utställningarna ökar. Med hänsyn härtill och till att konstutställningarna har ett utomordentligt PR-värde för Sverige föreslår vi att anslaget höjes med 100 000 kr. till 200 000 kr.

Ersättning åt författare för biblioteksutlåning av deras verk

Styrelsen för Sveriges författarfond har föreslagit att biblioteksersättningens grundbelopp höjs från 5 öre till 8 öre för lån av rättsskyddat svenskt originalverk, från 1 till 4 öre för lån av översatt verk, från 20 till 32 öre för nyttjande av svenskt referensexemplar och från 4 till 16 öre för nyttjande av referensexemplar i översättning. Man föreslår att författarpenningens storlek alltjämt skall utgöra hälften av ersättningsbeloppet, eller 4 öre för lån och 6 öre för referensexemplar av svenskt originalverk. För låneantal under 500 bör ingen individuell ersättning utgå, utan förekommande belopp bör tillfalla fondens fria del. För låneantal över 50 000 reduceras nu författarpenningen med 60 %. Styrelsen finner en sådan stark reduktion mindre lämplig och föreslår att den begränsas till 50 %, varjämte gränsen för reduktionens inträdande bör höjas till 100 000 lån.

Departementschefen vill inte biträda styrelsens förslag utan föreslår i statsverkspropositionen att anslaget för nästa budgetår upptas med samma belopp som för innevarande budgetår. Förslaget motiveras med att författare och översättare skall kunna erhålla konstnärstipendier samt att författare skall ha möjlighet att erhålla s. k. konstnärbelöningar.

Även om vi förutsätter att författare och översättare skall erhålla konstnärstipendier och s. k. långtidslegat, finner vi det välmotiverat att anslaget till ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m.m. höjs. De synpunkter som styrelsen för Sveriges författarfond framför finner vi bärande och föreslår därför att anslaget uppräknas med 1 696 000 kr. till 3 716 000 kr. Vi föreslår därjämte, att de nya reglerna för disposition av författarfondens medel som förordas av författarfondens styrelse skall gälla.

De av oss i denna motion föreslagna förbättringarna uppgår netto sammanlagt till 2 416 000 kr. för nästa budgetår i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen å åttonde huvudtitelns driftbudget måtte anvisa

- a) ett reservationsanslag av 2 114 000 kr. till *Konstnärstipendier*,
- b) ett reservationsanslag av 500 000 kr. till *Konstnärslugat* (nytt anslag),
- c) ett reservationsanslag av 1 500 000 kr. till *Konstnärlig utsmykning av statliga byggnader*,

d) ett reservationsanslag av 200 000 kr. till *Utställningar av svensk konst i utlandet*,

e) ett förslagsanslag av 3 716 000 kr. till *Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.*,

samtliga belopp a)—e) gällande för budgetåret 1964/65, och

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om ett förslagsanslag av 300 000 kr. till *Konstnärsbelöningar*.

Stockholm den 24 januari 1964

Eric Källqvist

Tore Billman

Nr 274

Av herrarna **Källqvist** och **Billman**, om statliga åtgärder för att stimulera kulturpolitiska insatser från kommunernas sida.

(Lika lydande med motion nr 315 i Andra kammaren)

Vi har tidigare vidrört den betydelse de kommunala insatserna bör ha på det kulturpolitiska området. Vi har också i sammanhanget föreslagit en utredning i syfte att få fram stimulansbidrag från statens sida för en ökad aktivitet på det kulturpolitiska området från kommunernas sida. Vi vill också i år upprepa detta förslag.

Den aktivitet, som under sistförflutna år visats från ecklesiastikdepartementets sida när det gäller utredningsverksamhet på kulturområdet, är enligt vår uppfattning att bedöma såsom en allmän kulturpolitisk tillgång. Flera betydelsefulla frågekomplex är under utredning eller har utretts. Detta gäller t. ex. frågan om rikskonserter, frågan om skådespelarutbildningen, frågan om stadsteater- och konsertverksamhet. Alla dessa frågor har också ett väsentligt intresse ur de synpunkter, som vi här ovan berört. Ordnanandet och förläggningen av t. ex. skådespelarutbildningen har givetvis betydelse för de kommuner som berörs i sammanhanget. När det gäller den institutionella bedömningen av teaterliv och konsertverksamhet är detta givetvis också frågor av stort kommunalt intresse, även om intresset begränsar sig till närmast berörda kommuner.

Svagheten i en utredningsverksamhet, som bedömer och tar ställning